

MARIANA ČENĀEL SOLČANSKÁ

A woman is shown from the back, wearing a long, flowing blue Victorian-style dress with a large lace collar and a matching lace sash at the waist. Her hair is styled in an updo. The background is a dark, textured blue.

Milenec
Adely
Ostrolúckej

IKAR

Milenec
Adely
Ostrolúckej

MARIANA ČENDEL SOLČANSKÁ

Milenec
Adely
Ostrolúčkej

IKAR

Text © 2024 by Mariana Čengel Solčanská
Cover photo © 2024 by Tina Bodková
Cover design © 2024 by Barbara Baloghová
Slovak edition © 2024 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9849-1

*Tiborovi a Marte Žilkovej,
pretože stáli na počiatku
všetkého dôležitého.*

„Kto nám pomôže iný, keď nie my sami?“

(Ludevít Štúr)

17. 7. 1843

Prostovlasý tridsaťročný muž sedel v sedle čierneho koňa, akoby bol s ním zrastený. Podkutá kobyla klusala po ceste, v ktorej zanechali kolesá furmanských vozov hlboké brázdy. Nebol sám. Na pozadí tmavnúcej oblohy sa rysovali siluety dvoch ďalších jazdcov na podobne starých zvieratách. Šli mlčky, jeden za druhým, s hlavami obrátenými k lesu, akoby striehli na čosi, čo prebývalo v hustom temnozelenom poraste: mohli to byť vlci alebo medveď alebo niečo ešte horšie, ale horší mohol byť už iba človek. Keď sa vynorili z lesa, uvideli políčka s plnými klasmi pšenice, oddelené medzami. Zajtra prídu ženci, povyzliekajú si konopné košele a za pás zavesia brúsku. Z každého podťatého klasu bude hlt jedla. A po žatve prídu vyberači panského a cirkevného desiatku. Dedinu muži nevideli, iba ju tušili podľa štekotu psov.

Zišli na tvrdý úzky chodníček, ktorý stáročia pred nimi vyšliapali sedliaci a ich dobytok. Zamierili k osamelému krížu, postavenému po poslednej cholerovej epidémii. Umieral na ňom Kristus s tvárou bielou ani krieda. Na chvíľu zastali, pretože odtiaľ bolo vidno dedinu v kotline

medzi horami, ktorej dominoval nový jednoloďový kostol. Z komínov sa prestávalo dymiť, sedliacky po večeri isto rozhrabali pahreby, aby sa nechytli hrubé slamené strechy.

Okná na fare boli tmavé, akoby sa už jej obyvatelia uložili na spánok. V prednej záhradke rástli zakrsnuté ruže, vysoké ľalie a kadejaká burina. Muži uviazali kone o riedky latkový plot. Najvyšší z trojice skontroloval čas na strieborných hodinkách na zájdenej mosadznej retiazke. Krátke zaklopanie na obločnú tabuľu prekryla kakofónia žabieho kvákania. Po chvíľke sa oblôčik odchyľil. Traja muži si počuteľne vydýchli.

„Pochválen,“ pozdravili človeka skrytého v tme. „Prišli sme navštíviť dôstojného pána farára Hollého, ako sme písali.“

Chvíľka ticha.

„Nikto nás nevidel,“ vyriekol Ludevít tlmene.

Z tmy sa vynorila ruka a podala im kľúč. Sami si otvorili bránku. V pitvore ich čakal prísny šesťdesiatnik dekan Lackovič, stroho ich pozdravil.

„Už dávno by sa bol odobral na lôžko, ale z úcty, že sem meriate cestu až z Hlbokého, vás vyčkal.“ Pokynul im, aby vošli do zadnej izbice.

Za stolom bez obrusu sa hrbil vetchý bielovlasý muž. Čosi písal. Úctivo ho pozdravili.

„Veď máte tmu, dôstojný pán,“ odvážil sa hlesnúť Hurban. „Takto si zničíte oči.“

Hodža, chudý ako trieska, podišiel s lampášom k stolu. Kalamár, čisté aj popísané papiere a drevené pravítko. Pero pri písaní narážalo do pravítka položeného pod práve písaným riadkom. Písmo bolo úhľadné. Starec odložil pero do kalamára, ktorý nahmatal ľavou rukou, ukazovák mal mod-

rý od atramentu. Obrátil k návšteve svoju strašnú bielu tvár s jazvami po popáleninách, ktoré mu takmer vzali zrak.

Obraz nedávnej bolesti ich na chvíľu umlčal.

„Čo nič nehovoríte?“ prehovoril starec nedočkavo. Jeho hlas pripomínal zvuk vŕzgajúcich vrát. „Čo chcete, bratia luteráni, od žobráka, slepého lazára?“

Hodža v rozpakoch položil na stôl kus údenej šunky, zabalený vo voskovanom obrúsku.

„Poviem vám, dôstojný pane, cesty sú nedobré. Hlavné hradské ešte ako-tak, ale medzi horami nedobre. Každý dostavník si najíma sprievod.“

„Načo ste prišli?“

Štúr zodvihol lampáš vyššie, aby starec videl jeho tvár. Zvláštne čierne oči zatienené hustými mihalnicami pod hnedými obrvami, dlhý rovný nos, nehybné pery strácajúce sa v hustej krátkej brade. Hurban vošiel do toho svetla, pod fúzami plno sírovožltých zubov.

„Ak neukážeme teraz niečo veľké,“ prehovoril, „stratíme storočie, pane, a na naše hroby padne prekliatie!“

Starec skrútený dnou ho prerušil pohybom ruky.

„Takých bolo! Zmeníme svet, lebo ten čaká iba na nás, prevrátíme ho naruby, lebo sme lepší ako tí pred nami, a ty, staroba, uhni, mlč a skap!“

Hurban sa pozrel na priateľov. Už prestal veriť, že ich návšteva splní svoj účel.

Štúr sa však nevzdával.

„To som nepovedal.“

„A posteriori viem, že si to myslíte.“

Hodža chcel namietat', ale Štúr ho gestom zarazil. Hollý nevidomým pohľadom pátral v smere, kde tušil návštevníkov.

„Kofkí ste? Už nevidím. Aj predtým, než mi v máji zho-rela fara, som mal slabé oči, ale teraz...“ pretrel si papiero-vé viečka bez mihalníc, „mám úplnú tmu.“

Hurban mimovoľne preletel zrakom po ostatných dvoch, akoby sa uisťoval, že sú tam naozaj iba oni.

„Traja,“ hlesol.

„Traja,“ zopakoval starec.

„Traja,“ zopakoval Hodža.

„Kňazi?“

Hurban si krátko odkašľal. Tvár mu zatienila clona obáv, že jeho odpoveď vyvolá teologickú hádku, o ktorú v tej chvíli ani v najmenšom nestál.

„Ja áno. Hurban je moje meno. Som farárom v Hlbo-kom, tu neďaleko.“

„A ja som Michal Hodža, mám faru vo Svätom Mi-kuláši.“

Farár obrátil hlavu tam, kde tušil tretieho.

„Ludevít Štúr,“ predstavil sa tretí z mužov. „Iba učiteľ.“

„Iba,“ zopakoval slepý. „Jedno vám závidím, bratia lu-teráni: že nepoznáte spoveď. Tma, drevená búda... Staré drevo vŕzga pod kolenami sedliakov, čo prídu vykydnúť na mňa svoje ohavnosti ako hnoj za chlievy. Keby ste celý život počúvali, čo som ja počúval... Načo ste prišli?“

Každý z troch návštevníkov premýšľal o najpresvedči-vejšom vysvetlení. Hurban sa nadýchol prvý.

„Tatranskí ejhľe krkavci,“ zvolal nie bez pátosu, „a psi budú sa na vás pásať, však predca nemálo nad vami sa zmilujem!“

„Bez prísnej pomsty na cudzích vás ňeňechám válať sa polách a ku posmechu slúžiť,“ prebral úlohu pokračo-vať vo veršovaní Hodža, hoci mu nebolo celkom jasné,

čo je cieľom. „Nezmužilosť nahradím a hnusnú odňesem hanbu.“

Aký bezútešný pohľad, pomyslel si farár Hollý, by sa mi naskytol, keby mi oči slúžili. Nechal ich dopovedať, čo museli, a utrel si kútik slepého oka.

„Aha,“ povedal iba.

Štúra na smrť vydesila obava, že Hollému zhorela pri tom nedávnom požari okrem chalupy aj pamäť.

„To boli vaše slová, dôstojný pán. To ste napísali vy.“

Hollý stále nechápal dôvod tej návštevy.

„Mám slabý zrak, pane, nie *marasmus senilis*,“ povedal sucho, aby nedal najavo, že ho to naivné deklamovanie z jeho tvorby dojalo.

„Cenzorom, viedenským ani peštianskym, sa nepáči, čo píšem, pane,“ začal Štúr habkavo vysvetľovať. „Sledujú každý môj krok. Pozerajú mi na prsty. Hovoria, že som burič.“

„A vám to nemálo lichotí, pravda?“

Štúr cítil, ako mu proti jeho vôli očervenel krk i tvár.

„Odpustite, že sme vás unúvali,“ precedil urazene.

Hollého ukazovák našiel v kútiku slepého oka karpinu.

„A čo vlastne chcete?“ spýtal sa starec priamo.

Štúr sa nadýchol a vydýchol – a potom len mlčal.

„Ako vám v tom môžem konkrétne ja pomôcť?“

„Chceme spojiť evanjelický a katolícky prúd Slovákov, pane.“

„Absurdum. Nemožné!“ potriasol Hollý svojou riedkou bielou korunou. „Skrze odlišnú dogmu viery nemožné!“

„Skrze jazyk, v ktorom sme boli vychovaní! Národ bez jazyka nevznikne, pane.“

Hollý sa odmlčal, čím priznal, že o tom premýšľa.

Štúr pochopil, že kňaza zaujal.

„Napadlo mi,“ pokračoval, „je to zatiaľ iba myšlienka, ale... Keby evanjelici prestali používať biblickú češtinu a katolíci, dôstojný pán, vy sám keby ste šli príkladom, keby ste prestali...“

Hollý sa nazdal, že pochopil podstatu toho rýchlokvaseného nápadu, ktorý by podľa mienky každého dobrého katolíka nevyhnutne smeroval ku katastrofe.

„Latinčinu?!“ zvolal, vyčerpaný ich hlúposťou. „Prišli ste o rozum. Veni, creátor Spíritus, mentes tuórum vísita, imple supérna grátia, quæ tu creásti péctora!“

Je zlomený, vystrašil sa Štúr, myseľ má zatiahnutú rovnakým belmom ako tie strašidelné nevidomé zreničky.

„Bože na nebi, latinčinu... to nie,“ chlácholil farára Hodža. „Ani pomyslieť. Modlite sa, ako chcete, pane, k Bohu, ktorý hovorí vašim jazykom.“

„Boh hovorí všetkými jazykmi, pán farár,“ namietol starec.

„Náš áno, pane,“ vzplanul Hurban, „ale ten váš iba liturgickými. Akoby uviazol v dobách, ktoré pominuli, medzi ľuďmi, ktorí prestali existovať. Kto dnes hovorí s matkou v rodnom dome aramejsky, starogrécky a latinsky?“

Štúr mu položil ruku na plece, aby zastavil prívál viet, ktorými by sa mohlo všetko pokaziť.

„Ak by sme sa dohodli na jednotnom jazyku, mohli by sme začať hovoriť aj o jednotnom národe,“ povedal Štúr starcovi.

Podišiel k Hollému bližšie a po nepatrnom váhaní sa dotkol jeho zjazvenej ruky.

Starec sa nepatrne mykol, ale neodvrátil sa. Osvetľovalo ich len svetlo lampáša. V tom mátožnom svetle sa Štúrove tmavé oči zdali žltkavé.

„Spravme to, pane,“ prosil. „Ja im to poviem, všetkým – že súhlasíte. Vás si vážia, majú vás za svätého. Ste pre nich... legenda. Keď vy, Ján Hollý, poviete áno, kto sa vám postaví? Viem mnohé vaše básne naspamäť. Vedel by som ich odriekať bárs o polnoci.“

Hollý sa ani nepohol, neusmial sa, popálené ruky mu nehybne spočívali na stole bez obrusa. Štúrov podmanivý hlas sa spustil nad jeho hlavou mätko sťa zamatový záves.

„Spívam, jak hroznú Svatopluk na Karolmana védel vojnu; i jak vítaz, seba aj svůj od jeho vládi oslobodiv národ, ňepodľehlí stal sa panovník; a zmužilích veľké založil královstvo Slovákov.“

Farár Hollý nechal slová doznieť a spravil smerom k Štúrovi váhavé gesto.

„Ste ešte mladý, pravda? Podľa hlasu súdim. Koľko máte rokov?“

„Na Dušičky budem mať dvadsaťosem.“

Farár sa usmial bezkrvnými perami.

„Všetko veľké vás iba čaká, *collega carus*. Mladosť vás obdarúva zápalom, ale až keď zošediviete, uvidíte veci, aké sú.“ Počkal, akoby vážil vzduch, ktorý po jeho slovách oťažel. „Isto viete, že svoje najdôležitejšie dielo som napísal až po štyridsiatke. Pravda, najprv sa jej treba dožiť.“

Štúrovi sa zdalo, že nevidomé oči našli jeho tvár.

„Myslel som, že to za môjho života nepríde,“ povedal Hollý.

Traja muži takmer nedýchali.

„Jazyk... V jazyku je národ... a cesta... Vy ma chápete, však?“ spýtal sa Štúr.

V malej izbe s nízkym začmudeným stropom zavládlo ticho, ktoré prerušoval len škrekot páriacich sa mačiek

v prednej záhradke. Štúr sa zohol a pobožkal starcovi ruku. Nikdy viac ho živého nevidia.

Keď boli traja muži už medzi dverami, ešte ich zastavil Hollého hlas zlomený chorobou.

„Tešte zatáď sa daním víťaztvom, tešte Slováci; Však draho zaň zaplaťíte, cenú kúpíte ho veľkú. Sám sa život za život, chlap sám buďe za chlapa čítať; Koľko našich v ňectnej pozabijano bitce junákov: Toľkí z vás na obeť pojdú; každého osobnú.“

Potom sa Ján Hollý opäť ponoril do tmy, z ktorej sa predtým vylúpol.

Ludevít Štúr po celý svoj ďalší život premietal, či vtedy naozaj prehovoril farár Hollý, alebo všemohúci Boh.

*„Nech tento dom stojí dovtedy,
kým mravec nevypije more
a korytnačka neobíde svet.“*

(Nápis na priečelí kaštieľa
v Ostrej Lúke)

OSTRÁ LÚKA. JAR 1847

Zmiešané lesy, čo obklopovali dvojpodlažný kaštieľ, boli zelenosivé, na konároch aj na fľakoch trávy okolo robustných kmeňov sa držala námraza. Jelše pri rieke obsadil krdeľ havranov, vyzerali ako veľké čierne plody. Z lesa sa ozýval štekot psov, potom padol výstrel. Havrany s krákavým protestom vyplašene vzlietli, zlovestné čierne hviezdy na bezfarebnej oblohe, a potom z toho neba náhle spadli.

Adela predstierala, že spí. V noci mrzlo a v kachliach bolo vyhasnuté.

Slúžka s nepeknou tvárou, rapavou po kiahňach, položila k porcelánovému lavóru krčah s vodou. Roztiahla ťažký zamatový záves, ozdobený fialovými strapcami, aby vpustila do izby prebúdajúci sa deň.

„Dobré ráno, slečna Adela,“ pozdravila.

Na tvár mladej ženy dopadlo svetlo. Zvrátila čelo, pretože ju nepríjemne bodalo až kdesi v strede hlavy.

„Zastri, Katika!“

„Je ráno, slečna,“ odvrkla slúžka. „Ráno treba vstať.“

„Zastri!“

Katika nepočúvla, ba natruc odhnrula aj záclonu z riedkej paličkovanej čipky.

„Dvadsať preč a rodičom na krku,“ šomrala dostatočne nahlas, aby si bola istá, že ju Adela počuje. „Na hanbu.“

„Nechaj ma na pokoji!“

„Nenechám,“ odsekla slúžka – bola pevná, praktická a schopná.

Adela ticho zakliala, odhnrula bachratú duchnu, naplnenú prachovým perím, a zložila z postele chudé bledé nohy. Pohľadala papuče podšité barančinou a lenivo sa odšuchtala za paraván.

„Odporná baba,“ zahundrala.

Slúžka položila na stoličku vlnené pančucháče a rozviazala uzlík na šnúrke korzetu.

„Oblečiem ich alebo si poradia sama?“

Keď sa s ňou slúžka rozprávala týmto tónom, bolo lepšie nedráždiť ju. Priložila by do kachlí vlhké poleno, aby jej začmudila izbu, alebo by predstierala, že nepočuje zvonček, keď bude popoludní treba Adelu rozšnurovať, alebo by jej „zabudla“ vložiť pod prikrývku nahriatu tehlu a to by bolo v tomto počasí neznesiteľné.

Adela sa načiahla po krčah, aby naliala vodu do porcelánového umývadla, ale vysypala sa doň ľadová triešť. V zrkadle uvidela Katikin číhavy úsmev. Predstierala, že jej tým slúžka nijako neublížila, ponorila obe ruky do ľadu a držala ich tam tak dlho, až sčerveneli a začali ju páliť. Aspoň niečo cítim, pomyslela si. Aspoň viem, že som nažive.

Katika vzala uterák a priložila ho ku kachliam, aby sa nahrial. Potom ním vyšúchala Adele ruky dosucha. Rozviazala jej šnúrky na nočnej košeli, aby z nej skĺzla, a Adela zostala iba v ľahučkej spodnej košieľke z tenkej

bavlny. Roztiahla ruky, aby jej Katika pozapínala korzet a potom ho na chrbte stiahla, ale nie priveľmi, pretože dnes nečakali žiadnu návštevu, a tak nebolo treba prispôbiť obvod pásu ružovým šatám z viedenského salóna.

Keď jej slúžka obliekla domáce barchetové šaty, sadla si Adela k toaletnému stolíku a dala sa učesať. Katika sa naučila česať podľa poslednej viedenskej módy: dva hrubé pramene vlasov po stranách zapliesť a zopnúť do uzla na zátylku. Adela skúmavo sledovala Katikine mocné ruky. Slúžka mala predlaktia hrubšie než ona lýtka. Adela mala hladkú a veľmi bielu pokožku, pretože nikdy v živote nevyšla von v peknom počasí bez slnečníka. Slúžke sa pod pehavou kožou kľukatili zelenkasté žily a mizli v ohybe zápästia. Na ľavom spánku mala podobnú žilu a ešte jednu pod kľúčnou kosťou.

Ich jedáleň predstavovala všetko, čím obyvatelia kaštieľa boli. Na lesklom príborníku boli rozostavené misy a váza s kyticou vetvičiek z mladej vrbu. Adela raňajkovala sama. Kuchárka priniesla prevarené mlieko, kašu so sušenými jablkami s pomletým škoricovým drievkom, maslové keksy s rozpusteným medom. Adela jedla pomaly v úplnom tichu, a keďže ju nik nemohol vidieť, nedržala kolená spolu a opierala sa lakťami o stôl.

„Mama nevstala?“ spýtala sa Katiky, zobkajúc keksy.

„Pani Alžbete sa motá hlava,“ odvetila slúžka. „Zajedli si v posteli. A dobre spravili! Keď ženu trápia tie strašné veci, lepšie je ostať v duchnách.“

„A môj brat?“

V tej chvíli vošiel Gejza, jej jediný brat, vlasy masťné a v ústach pipasár.

„Aj tvoj brat sa naje v posteli,“ precedil zachrípnutým hlasom.

„Kedy si prišiel?“

„Neviem. Neskoro.“

„V noci?“

„Neviem. Čo ťa do toho?“

„Ideš dnes niekam?“

„Prekristapána, si moja matka?“

„Do mesta? Vezmeš ma so sebou?“

„Do postele idem. Hnus, toto počasie.“

„Ty si hnusný.“

„Kde je matka?“ obrátil sa Gejza na Katiku.

„Keď ženu trápia tie strašné veci...“ začala verklíkovať slúžka.

Gejza nervózne vystrel ruku, aby ju zastavil.

„Si blbá? Nemusím to vedieť!“

Katiky sa nadávka vôbec nedotkla.

„Odpustia.“

„A otec?“

„Milostivý pán sa dali ešte za tmy odviezť do mesta. Iba odkázali, že večer prídu hostia, aby kuchárka rátala s tromi kačicami, čo sa skraja zimy zarezávali posledné.“

„Akí hostia, nebesá?!“

To Katika síce nevedela, ale ďalej hovorila o tom, čo vedela.

„Kuchárka hundrala, že sú ozaj posledné, čo má zaliatie v masti, a že ich šanovala, ale zrejme to bude vzácna návšteva, tak sa dala aj plnku zarábať, aj cestu na závin. Minule jej prihorel, ale to preto, lebo tá mladá slúžka, vedľa ktorej, vyzerá v tvári ako lasica, čo mala merkovať, sa utekala vysrať a zatiaľ sa ten koláč pripiekol.“

Gejza mal v tvári výraz ako martýri na katolíckych oltároch. Odšuchtal sa preč, tanier s raňajkami si odniesol so sebou.

Keď bola Adela malá, púšťali ju do kuchyne, aby s kuchárkinou dcérou Juditkou vylizovala z misiek sladké krémy, ale už dobrých sedem rokov, odkedy ju ako pätnásťročnú uviedli vo Viedni do spoločnosti, do kuchyne nechodila. Juditka sa vydala do susednej dediny, Mikuláš Ostrolúcky to milostivo dovolil, a keby jej tri deti nezomreli, mala by ich už päť.

„Voda v krčahu bola zamrznutá,“ povedala Adela.

„Všetko je zamrznuté, slečna,“ odvetila slúžka, nepek-ná, všedná, s tvárou, ktorú si nik neudrží v pamäti.

Zaviazala si stužky klobúka pod bradou a nechala si od slúžky prehodiť cez plecيا dlhý plášť, podšitý kozľacími kožkami. Každý deň predpoludním trávila hodinu v záhrade. Vybrala sa ta v každom počasí. Na tráve bola inovať a v celej záhrade trúchlivé ticho, len od majera bolo počuť hydínu a bučanie kráv. Adela si zohrievala prsty v huňatom rukávniku. Ešte polhodinku sa otrávene prechádzala po úzkom chodníčku, pretože to bol jediný pohyb, aký jej viedenský lekár povolil.

„Milostivá slečna je krehkej telesnej konštitúcie,“ vysvetľoval Adelinej matke. „Dôrazne vystríham pred jazdou na koni a akoukoľvek činnosťou, pri ktorej by sa milostivej slečne zrychlil tep.“

Zakaždým, keď Adela vydýchla, vytvoril sa jej okolo tváre hmlistý obláčik. Keď kráčala, sukňa sa jej hojďala ako zvon. Na konci aleje, ktorá lemovala nedbalo udržia-vaný chodníček, zbadala neznámeho chlapa. Bol vysoký

a chudý, mal hustú tmavohnedú šticu aj bradu. Tískal fúrik naložený orezaným haluzím.

„Ten je tu nový?“ spýtala sa Katiky.

„Nový,“ pritakala slúžka a naklonila hlavu nabok. „Veľa toho nenahovorí. Iba čo slovo-dve.“

„Čo robí?“

„Čo treba. Okolo takého kaštiela treba hocičo.“

„Kde sa tu vzal?“

„Svet je plný takých, čo nemajú meno ani domov, ani nošu na drôtovanie hrncov, iba zlé spomienky, slečna. A plnú hlavu vecí, na ktoré treba zabudnúť.“

Adela sa zamračila a obzerala si toho chlapa, akoby mal vypálené znamenie trestanca.

„Myslíš, že je nebezpečný? Má preukaz? Papiere? Vie o ňom otec?“

„Každý chlap je nebezpečný. Jeho povaha je už raz taká, slečna.“

Predpoludním sa Alžbeta Gosztonyi predsa len rozhodla vyjsť zo svojej izby a v salóne, jedinej naozaj útulnej miestnosti v celom kaštieli, si prisadla k dcére. Izba pôsobila útulne, pretože na stenách boli elegantné hodvábne tapety, nábytok bol z teplého mahagónu a množstvo krásnych drobností nad krbovou rímsovou, na komode pod oknom s vlnitými sklenenými tabuľkami a na vysokých úzkych stolíkoch pri dverách a vedľa pohovky budilo dojem akejsi domáckej starostlivosti. Alžbeta Gosztonyi sa obklopovala drobnôstkami, pretože všetko veľké ju ľakalo: veľký nábytok, veľké slová, veľkí ľudia. Adela ju podozrievala, že to je aj dôvod, prečo nikdy nepoznala veľkú lásku. A tak ich obklopovali drobné porcelánové postavičky, šáločky

a tanieriky s ružičkami, krištáľové dózy, glazované misky z krehkej keramiky – tie boli určené na drobné ovocie alebo oriešky v karameli, ale boli vždy prázdne, a teda také čisté, ako keď ich Alžbeta kúpila. Alžbeta bola sošná, stále krásna žena, hoci jej už minulo štyridsať rokov. Cítila sa patrične, iba pokiaľ bola stiahnutá v korzete až na hranicu mdlôb. Nemala zdravie zničené častými pôrodmi ako ženy sedliakov. Dámy jej postavenia spávali vo vlastnej izbe, oddelené od manželov hrubými dverami, a navštevovali sa iba vtedy, keď sa dohodli. Alžbeta porodila dve deti a obe sa dožili dospelosti. Svoju úlohu teda splnila.

Adela vyšívava umierajúceho jeleňa na zelený brokát napnutý v okrúhľom ráme a jej matka skúmala farebné obrázky najnovšej módy, ktoré jej poslala sesternica z peštianskych kúpeľov.

„Tohto roku sa už nebudú nosiť po stranách sukne maše,“ čítala Alžbeta nahlas, „zato sa vráti lesklý tyrkysový zamat, ktorý pekne ukáže aj na mladých ženách.“ Zodvihla oči a usmiala sa. „Tyrkysová ti pristane, Schatz. Es steht dir sehr gut.“

Rozprávali sa vždy rečou, ktorá im vyhovovala v konkrétnej situácii: po nemecky, po maďarsky alebo po francúzsky. Po slovensky sa rozprávali iba s čelaďou a to, našťastie, nebolo často.

„Mne nič nepristane,“ zamrmlala Adela. „Nemám prsia.“

„Ani ja som v tvojom veku nemala, ale potom som celá zmocnela. Začne ti chutiť. Neboj sa, budeš ako ja.“

Ale presne toho sa Adela bála: že bude ako jej matka. Mäkká, poddajná, s ťažkými, unavenými viečkami pod vysoko klenutým, ale nevýrazným obočím. Niekedy,